

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN (KOBİLER'İN) YÖNETİMİNDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YERİ VE ÖNEMİ: ANKARA TEKSTİL İŞLETMELERİ ÖRNEĞİ

THE PLACE IMPORTANCE OF BOOKKEEPING KNOWLEGE SYSTEM ON SMALL AND MEDIUM SCALED ENTERPRISES (SMEs): EXAMPLE ANKARA TEXTILE MANAGEMENT

Dr. Öğretim Üyesi Özge YILMAZER

Kırıkkale Üniversitesi,
Fatma Şenses Sosyal Bilimler MYO, Büro Yönetimi ve Sekreterlik Bölümü
ozgeyilmazer83@gmail.com
orcid.org/0000-0002-5539-4946

Dr. Öğretim Üyesi Öznur ERDEM

Ahi Evran Üniversitesi, Kaman MYO, İktisadi ve İdari Programlar
osaklak@ahievran.edu.tr
orcid.org/0000-0003-4878-5938

Makale gönderim-kabul tarihi (10.04.2019-20.05.2019)

Özet

Günümüzde bilginin gücü keşfedilmiş ve değeri anlaşılmıştır. Toplum ve ekonomi artık bilgi temellidir. Bu gelişmelerin ışığı altında doğru kararlar alabilmenin ön şartı yeterli bilgidir. Dolayısıyla işletmelerin kendi iç dinamikleri göze alınarak iyi tasarlanmış, doğru ve konuyla ilgili bilgiyi zamanında sunabilen bilgi sistemlerine ihtiyacı vardır. İşletmeler bünyelerinde pek çok bilgi sistemi barındırmakla birlikte, bunların içinde diğerlerinden daha köklü ve dolayısıyla daha önemli olanı muhasebe bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sistemi, gerek işletme içi gerekse işletme dışı kullanıcılara önemli bilgiler sunmaktadır ve muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler niteliği itibariyle önemli yönetsel kararların alınmasında kullanılmaktadır. Bu nedenle muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen bilgiler; doğru, güvenilir, zamanlı ve riski azaltıcı nitelikte olmalıdır. Bu bilgilerin riski azaltabilmesi ve verimli olması açısından etkin bir iç kontrol sisteminin kurulması gereklidir. KOBİ'lerin yönetiminde muhasebe bilgi sisteminin yeri ve önemi, bu çalışmamızda temel sorun olarak ele alınmış, bu sorunun önemi, kapsamı Ankara İli tekstil işletmelerinde anket bazında incelenmiştir. Ankara İli tekstil işletmelerinde bulunan muhasebe bilgi sistemlerine verilen önem derecesi ölçülmeye çalışılmış, araştırmadan elde edilen verilere göre KOBİ'lerin muhasebe bilgi sistemlerini daha etkin ve verimli bir şekilde kullanabilmeleri ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Muhasebe Bilgi Sistemi, Yönetim

Abstracts

Nowadays, the power of information has been discovered and the importance of information has been realized. Now, the society and the economy are based on the information. Under these circumstances, pre condition of right decision making is enough information. So, the organizations need to an information system which has been well designed according to self internal dynamics of the organization and which can offer true, relevant and well timed information. Organizations analyze the past better by means of the information systems, so they can find a possibility of comparison, and estimate and shape the future better. From this point of view, it is

possible to say that organizations get over rival advantages just based on the information systems and intellectual capital which decides by using the information systems. It was tired to measure to what extend SMEs operating in Ankara companies textile used Accounting Information System in business decision making. To determine the level of effectiveness of Accounting Information Systems, a questionnaire was used. In the light of findings, provided by research, some recommendations to lead SMEs to use accounting information more effectively were made.

Key Words: Accounting, Accounting information system, Management

GİRİŞ

Günümüzde globalleşen dünyada organizasyonların, zorlu rekabet koşullarında varlıklarını sürdürebilmesi ve diğer işletmelerin bir adım önünde yürüebilmesi, stratejik bir silah olan bilgiyi üretme ve etkili kullanabilme ile yakından ilgilidir.

Bilgi sistemleri, işletme faaliyetlerinin yürütülmesi ve kontrol edilmesi için doğru, zamanlı, güvenilir ve ilgili bilgiyi üretmektedir. Bu bağlamda organizasyonlarda, işletme içine veya dışına yönelik bilgi üreten pek çok bilgi sistemi bulunmasına karşın en önemli ve köklü olanı muhasebe bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sistemi stratejik yönetsel kararların alınmasında önemli rol oynamaktadır ve bu kararlara alt yapı niteliği taşıyan finansal, maliyet ve yönetim muhasebesi ile ilişkili bilgiler üretmektedir.

KOBİ'ler ülkemizde ekonomik hayata önemli katkılar sağlayan birimlerdir. İşletmeler büyüdükçe işletme faaliyetleri ile ilgili bilgi ihtiyacı içinde olan taraflar artmaktadır. Bu ilgililere bilgi akışının çoğunu, yönetim bilgi alt sistemlerinden muhasebe bilgi sistemi gerçekleştirmektedir. Ayrıca muhasebe bilgilerinin işletme kararlarında kullanılması, işletmelerde alınan kararların isabetli olma derecesini artıracaktır. Çünkü muhasebe bilgi sistemi çoğunluğu sayısal değerler içeren bilgileri raporlar halinde ilgililere sunan bir sistemdir. Bu yönüyle diğer yönetim alt bilgi sistemlerinin merkezi durumundadır.

1. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER (KOBİ'LER)

Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tanımı

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ'ler), büyük işletmelerin çekirdeğini oluşturarak, pek çok ülke ekonomisi için hayati öneme sahip, ekonomiye dinamizm kazandıran ve o ekonominin ölçütü olan işletmelerdir. KOBİ'ler büyük işletmelerin ürettiği mal ve hizmetleri üreterek onları rekabet ortamına çekmekte, aynı zamanda büyük işletmelerin kullandıkları mamul ve yarı mamul girdilerini üreterek onların girişimini tamamlamaktadırlar. Bu sayede, KOBİ'ler ekonomide bir yan sanayi oluşturarak, büyük işletmelerle bir işbölümü zaman zamanda işbirliği yaparak ortak bir hayat kurmaktadır. Ekonomiye olan bu katkılarından dolayı da ekonominin vazgeçilmez bir unsuru, hatta dinamosu olarak görülmektedirler (Aypek, 2001: 145).

KOBİ'ler, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye ekonomisinin de dinamik ve sürükleyici unsurlarından biri olup, ülkemizin sosyo-ekonomik gelişmesi açısından çok büyük öneme sahiptirler. Genel olarak KOBİ'ler, az sermaye kullanımı yanında daha çok el emeği ile çalışan, çabuk karar verme yeteneğine sahip, düşük düzeyde yönetim giderleri ile çalışan ve ucuz bir üretim gerçekleştiren iktisadi teşebbüsler olarak ifade edilebilir (Çelik ve Akgemci, 1998; Uludağ, 1990).

Ayrıca günümüzde, küçük işletmeler denilince, eskiden Olduğu gibi başarısız olduğu için büyümemiş, küçük ölçeklerde kalmış işletmeler kastedilmemektedir. Tam tersine küçük işletmeler dinamik, yenilikçi, fırsatları zamanında değerlendirebilen işletmelerdir. Küçük işletmelerin tanımlanması ve büyüklük kriterlerinin saptanması tartışmalı bir konudur. KOBİ'lerin tanımı konusunda yaşanan karmaşa, sağlıklı bir envanter çalışmasının yapılmasına da engel teşkil etmektedir (Çelik ve Akgemci, 1998; Erkan, 1990).

Ülkemiz açısından geçmişteki KOBİ tanımlamalarına baktığımızda hemen hemen her kurum kendine göre bir KOBİ tanımı olduğu görülebilir. Önemli olan bunlarda bir ortak paydadır. Bu nedir; işçi sayısı, bilanço veya satış hasılatı olabilir, işletmenin sahipliği kriteri olabilir ve üretim faaliyeti olabilir. KOBİ tanım, kriterlerinde bunlar yer almalıdır (Tüzmen, 2000: 4).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tanımı, 08/01/1985 tarihli ve 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun ek Birinci maddesine dayanılarak hazırlanan yönetmelikte Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme: iki yüz elli kişiden az çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon TL'yi aşmayan ekonomik birimleri ifade etmektedir.

Aynı Kanunun ilgili maddesinde 12.04.2005 tarihinde küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımlanmasına, niteliklerine, sınıflandırılmasına ve uygulamalarına ilişkin esaslar; net satış hasılatları, mali bilanço tutarları ve çalışan sayıları dikkate alınarak bakanlıkça hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir.

Tablo 1.1. Ticaret ve Sanayi Bakanlığına Göre KOBİ Sınırları

İşletmeler	Çalışan Sayısı	Net Satış Hasılatı	25 Milyon TL' yi aşmayan
Mikro Ölçekli İşletmeler	10 Kişiden az	1 Milyon TL' yi aşmayan	1 Milyon TL' yi aşmayan
Küçük Ölçekli İşletmeler	50 Kişiden az	5 Milyon TL' yi aşmayan	5 Milyon TL' yi Aşmayan
Orta Ölçekli İşletmeler	250 Kişiden az	25 Milyon TL' yi aşmayan	25 Milyon TL' yi Aşmayan

Kaynak: [http:// www.tobb.org.tr/duyurular/yonetmelikler/kobi%209%20mayis1.doc.](http://www.tobb.org.tr/duyurular/yonetmelikler/kobi%209%20mayis1.doc.), 17 Şubat 2010.

KOSGEB Tanımı, 3624 sayılı 12/4/1990 tarihinde resmi gazetede yayınlanan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkındaki kanununun 2. maddesinde 1-50 arası işçi çalıştıran sanayi işletmeleri Küçük Sanayi İşletmeleri, 51-150 işçi arası işçi çalıştıran sanayi işletmeleri Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri olarak tanımlanmıştır. Aynı kanununun 3. maddesinde ise 2. maddede tanımlanan işletmelerin büyüklük ve mahiyetlerini günün ekonomik ve sosyal şartlarına göre Bakanlar Kurulu değiştirmeye yetkili kılınmıştır (<http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/kanun.asp> 15 Nisan 2010). KOSGEB tanımında çalışan işçi sayısının geleneksel ölçüt olarak ele alındığı görülmektedir. Ancak KOSGEB İcra Komitesinin 31/07/2002 tarih ve 2002-16 sayılı kararı ile yürürlüğe giren KOSGEB İstihdam Desteği Tebliğinde KOSGEB'in KOBİ tanımından farklı olarak KOBİ'lerin sermaye yapılarından bahsedilmiştir. Buna göre; imalat sanayi sektöründe (meslekler sözlüğünde, mesleki kodlama sisteminde 30 ana faaliyet grubunda yer alan ve bu grupta işyeri açan) faaliyet gösteren, bünyesinde 1-150 arası işçi çalıştıran; sermayesinin % 25'inden fazlası Büyük Ölçekli İşletmelere ve/veya sermayesinin % 50'den fazlası

Belediye veya İl Özel İdaresine ait olmayan, herhangi bir vakıf veya holding bünyesinde yer almayan küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri KOBİ olarak tanımlanmıştır.

Devlet İstatistik Enstitüsü Tanımı, Devlet İstatistik Enstitüsü ve Devlet Planlama Teşkilatı aynı tanımları benimsemişlerdir. Bu kuruluşlara göre 1-9 işçi çalıştıran işletmeler çok küçük ölçekli, 10-49 işçi arası çalıştıran işletmeler küçük işletme, 50-99 işçi arası çalıştıran işletmeler orta ölçekli işletmelerdir. Tanımdan anlaşılacağı üzere 100 ve üzeri işçi çalıştıran işletmelerde büyük işletmeler sınıfına dahil olmaktadır (Çolakoğlu, 2002: 8).

Eximbank Tanımı, Türkiye İhracat Kredi Bankası (Eximbank), KOBİ'lere yönelik olarak sağlamış olduğu KOBİ İhracata Hazırlık Kredisinden kimlerin yararlanabileceğini belirten bir KOBİ tanımı belirlemiştir. Türk Eximbank nezdinde KOBİ tanımına giren işletmeler şöyledir (http://www.eximbank.gov.tr/html_files/KobiTLKr.htm, 20 Mayıs 2010).

- 1-200 arasında işçi çalıştıran
- İmalat sanayi alanında faaliyet gösteren
- Arsa ve Bina hariç, mevcut sabit sermaye tutarı, son takvim yılı bilanço net değeri itibariyle 2 Milyon \$'ı karşılığı YTL'yi aşmayan işletmelerdir

Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin Sınıflandırılması

Küçük ve orta ölçekli işletmeler, büyük işletmelerin bir küçültülmüş şekli değildir. Dolayısıyla farklı özelliklere sahip bu işletmeleri, büyük işletmelerden ayıran özelliklerin ortaya konması gerekir. Bu özellikler, küçük ve orta ölçekli işletmeler grubunu büyük işletmelerden ayıran belirgin farklılıkları yansıtabilmeli ve tanımlanmasına yardımcı olabilmelidir (Tomur, 2004: 7).

KOBİ'lerin tanımı, ekonominin büyüklüğüne bağlı olarak ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. KOBİ'leri tanımlarken bazı nitel ve nicel kriterler esas alınmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibidir.

KOBİ'lerin Nitel Özellikleri

Nitel kriterler ise şu şekilde sıralanabilir (Çelik ve Akgemci, 1998: 73):

- Girişimcinin işletmede fiilen çalışıyor olması,
- Riskin girişimciye ait olması,
- Girişimcinin işletmeyle özdeşleşmesi,
- Girişimcilik ve yöneticiliğin tek elde toplanması,
- Uzlaşma ve işbölümü derecesi,
- Sermayenin sınırlı olması veya finansal yetersizlik,
- Yönetim tekniklerin uygulanamaması veya yetersizliği,
- Mülkiyetin bağımlılık derecesi ve yönetimin bağımlılık derecesi,
- Pazar payı, işletmenin satış ve satın almadaki pazarlık gücü,
- İşletmenin veya sahiplerinin pazardaki gücü,
- Sermaye piyasalarında bulunabilmek,
- Aile bireylerin işletmede potansiyel katkılarının değerlendirilmesi.

KOBİ'lerin Nicel Özellikleri

KOBİ'ler açısından nice! kriterler aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Çelik ve Akgemci, 1998; İraz, 2006):

- İstihdam edilen kişi sayısı,
- Öz sermaye
- Çalışma sermaye,
- Sabit sermaye,
- Aktifler toplamı,
- Enerji kullanımı,
- Makine parkı değeri, kapasite, kullanılan alan, sipariş sayısı ve değeri, vardiya sayısı,
- Katma değer, ödenen vergi miktarı, net servet, piyasa payı,
- İhracatın satış miktarındaki payı,
- Kullanılan makine, tezgah sayısı ve gücü,
- Belirli süre içinde ödenen ücretler, kullanılan toplam çeviri güç miktarı, hammadde,
- Yapılan satış değeri ve kai,
- Yönetimin bağımlı yada bağımsız olması,
- Sermayenin tek veya birkaç kişiye ait olması,
- İşletmenin sahipliği ve yöneticilik sıfatlarının aynı kişi veya kişilerde olması.

Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin Ekonomideki Yeri Ve Önemi

Günümüzün değişen koşullarına ve yeniliklerine hızla uyma yeteneğine sahip olan KOBİ'ler toplumun girişimci potansiyelinin ortaya çıkarılmasında önemli roller üstlenmektedirler. KOBİ'ler buldukları ülkenin ekonomik hayatında milli gelire, istihdama, verimliliğe, girişimci yetiştirmeye katkılarından ve rekabet yaratıcı özelliklerinden dolayı önem taşırlar (Özgen ve Doğan, 1998).

Diğer taraftan 21. Yüzyılın değişen koşullarında ekonomik gelişmeyi hızlandırmanın, teknolojik gelişme açısından gelişmiş ülkeler seviyesine çıkmanın en etkin yöntemlerden birisi yeni ve yaratıcı fikirleri teşvik etmek ve bu fikirleri uygulamaya koyabilmekle mümkündür. Değişim ve gelişim esnekliğine sahip olan, toplumun hemen tüm kesimlerini kapsayan, coğrafi olarak ülkenin her yanına yayılmış bulunan ve toplam işletme sayısının %99'unu oluşturan KOBİ'ler bu fonksiyon için uygun araçlardan biri olarak görülmektedir. KOBİ'ler ülkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de ekonomik hayatta önemli paya sahiptirler (Dilik ve Duran, 1998: 60).

KOBİ'lerin, sadece ekonomik hayatta değil, sosyal hayatta da önemli rolleri vardır. KOBİ'ler, ülkede geniş bir alana yayıldıkları için bölgesel gelişmişlik farklarını gidermede, mülkiyeti geniş bir alana yaymada, istihdam olanağı meydana getirip, bunu sürdürmede ve demokratik hayatı canlı tutmada önemli bir güçtür. KOBİ girişimcilerinin mülkiyet tutkuları, başarılı olma arzuları, cesaretli adımları ve yatırım yapma istekleri siyasi istikrarın temel mekanizmalarındandır. Başarılı girişimciler, potansiyel girişimcileri etkileyecek, onların da ekonomiye girmelerine neden olacak ve demokratik bir ortamda, psikolojik tatmin gittikçe artacaktır. Güçlü KOBİ'ler, büyük işletmeleri de olumlu yönde etkileyecek ve sosyal yönden bir rahatlama olacaktır. KOBİ'lerin birer mesleki okul niteliği taşımaları ve üretebilme yetenekleri, bölgesel gelişmede ve göçleri önlemede önemli bir rol oynar. Gelip geçici, dönemsel veya mevsimlik krizlerden en az etkilenme özellikleri, toplumsal barışın korunmasına ve bunalımların aşılmasına da katkıda bulunabilir (Çelik ve Akgemci, 1998: 93-94).

Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin Avantaj Ve Dezavantajları

KOBİ'lerin, sahip olduğu özellikler nedeni ile birçok avantajlı ve dezavantajlı yönleri vardır. KOBİ'lerin bu avantaj ve dezavantajları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

KOBİ'lerin Avantajları: Türkiye ve Dünya genelinde ekonominin önemli bir bölümünde KOBİ'lerin bulunması rastlantı değildir. Bu işletmelerin büyük ölçekli rakipleri karşısında önemli avantajları bulunmaktadır. KOBİ'lerde işletme sahibinin girişimci ve yöneticilik niteliklerini kişiliğinde bütünleştirmiş olması bu işletmelerin zaman alıcı koordinasyon ve karar verme süreçlerinin dışında kalabilmelerini, değişen pazar koşullarına hızla uyum sağlayabilmelerini, kısaca esnek ve dinamik yönetim yapılarına sahip olmalarını sağlamaktadır (Tomur, 2004: 16).

Ulusal ekonominin önemli bir bölümüne KOBİ'lerin sahip olması tarihsel bir rastlantı değildir. Bu durum, ne büyük firmalar tarafından oluşturulan yardımsever politikalar, ne de devletin KOBİ'lere yardım programlarının sonucu oluşmuş bir olgu değildir. KOBİ'ler, birçok durumda büyük firmalardan daha fazla avantajlara sahiptirler (Akgemci, 2001: 7).

KOBİ'ler aşağıdaki ortamlarda da bir takım avantajlar elde edilebilmektedir. (Akgemci, 2001; Civan ve Tekinkuş, 2006):

- Pazarlama, üretim ve hizmet konularında daha esnek olunmasında,
- Büyük miktarda yatırıma girmeden önce yeni bir fikir veya buluşa pazarın tepkisinin bilinmesinin zorunlu olmasında,
- Yönetimde çok yakın denetime ihtiyaç hissedilmesinde,
- Üretilen mal ve hizmetin pazarının sınırlı olmasında,
- El emeğinin mal ve hizmetin üretilmesinde önemli bir faktör olarak yer almasında,
- Üretilen mal veya hizmete olan talebin sınırlı olmasında,
- Kolay bozulabilen malların pazarlanması ya da üretilmesinde,
- Personel ile yakın ilişkilerin gerekli olmasında,
- Teknik gelişmelere kısa sürede ayak uydurabilme yeteneğine sahip olunmasında,
- Yatırım yapılırken daha çok kendi öz sermayelerine ağırlık verilmesinde,
- Desteklenmeleri aynı zamanda ülkedeki işsizliğin azalması anlamına gelmesinde,
- İşgörenlerin kendi bölgeleri veya yaşamak istedikleri bölgelerde kurulmasında,
- Ülke içindeki farklı bölgelerin kalkınmasında ve çevrenin korunmasında.

KOBİ'lerin Dezavantajları: Ölçek ekonomileri kavramına ilişkin yukarıda yer verilen genel değerlendirme sonrasında KOBİ'lerin rakipleri olan büyük ölçekli işletmelere göre sahip oldukları dezavantajlar, sektörel farklılıklar hariç olmak üzere, aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Akgemci, 2001; Tomur, 2004):

- Genel yönetim yetersizliği,
- Özellikle stratejik kararların işletme sahip veya ortaklarınca alınıp, orta ve/veya alt düzey olumsuz rekabet,
- Görevlilerin tam katılımının sağlanamaması,
- İşletme bünyesinde, mali danışman veya uzman istihdam edememe,
- Uzman bir finansman ekibi veya departmanından yoksunluk,

- Çoğunlukla kısa vadeli banka kredileri kullandıkları ve sermaye piyasası araçlarından etkin bir biçimde yararlanamadıkları için büyük ölçekli işletmelere göre sınırlı sermayeye sahip olmaları,
- Finansal planlama yetersizliği,
- Banka ve diğer finansal kurumlardan yeterli desteği görememe,
- Sermaye piyasasından yeterince yararlanamama,
- Ürün geliştirme eksikliği,
- Üretim ve satış arasındaki koordinasyon yetersizliği,
- Modern pazarlama etkinlikleri sergileyememe,
- İşletmelerin küçük veya orta ölçekli olması sonucu ihale vb. etkinlikleri izleyememek,
- İşyerinin veya yerleşim alanının küçüklüğü,
- Bağımsızlığını kaybetme ve iflas riski,
- Kalifiye eleman sağlayamamak,
- Mevzuat ve bürokrasi,
- Hammadde ve ara malı temini.

2. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ (MBS) VE KOBİ'LERİN YÖNETİMİNDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YERİ VE ÖNEMİ

Bilgi Sistemleri Ve Bilginin Yönetilmesi

Organizasyonların başarıları, değişik karar mekanizmalarının sağlıklı bir şekilde çalışmasıyla yakından ilgilidir. Başka bir ifade ile organizasyon amaçlarının başarıyla gerçekleştirilmesi, başarılı kararların alınmasıyla mümkün olacaktır. İşte bu noktada bilginin gerekliliği karşımıza çok net bir şekilde çıkmaktadır. Bilgi, mal ve hizmet üretimindeki, personel, malzeme ve para gibi temel girdilere ilave edilen belki de en pahalı ve en önemli girdi olarak ifade edilmektedir (Gökçen, 2002: 13).

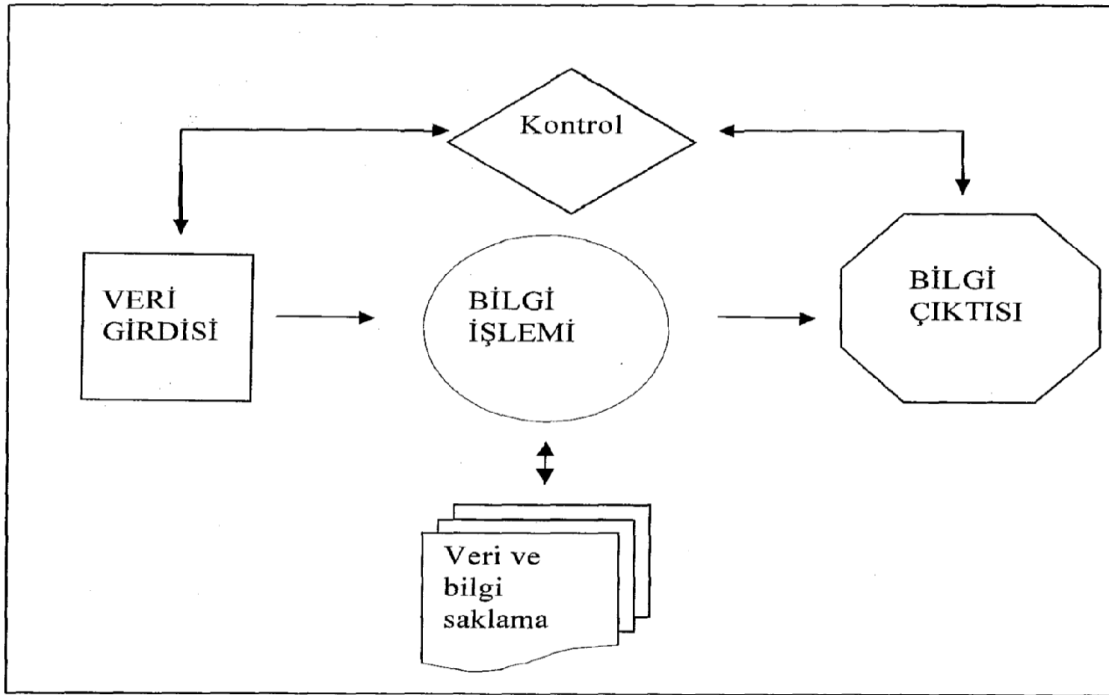
Bilgiyi toplanan verilerin kullanan için anlam taşıyan ve yarar sağlayan haldeki biçimi olarak tanımlayabiliriz. Veriler ise çevrede bulunan kendi kendine anlam ifade etmeyen çeşitli birikim ve oluşumlardır. Bu oluşumlar sayısal veya alfabetik kararlar ya da semboller şeklinde olabileceği gibi, çeşitli biçimlerdeki grafik çizimler ve diğer tüm gösterimler şeklinde de olabilir. Kişi bu anlam ifade etmeyen çeşitli birikim ve oluşumları toplayarak analiz edip onları yarar sağlayan anlamlı bir ifade haline getirdiğinde bilgi oluşur. Aynı zamanda elde edilen her bilgi bir sonraki evre için bir veri özelliği de taşımaktadır (Banar, 2001; Ülgen ve Mirze, 2004).

Bilgi sistemleri kendilerinden daha küçük sistemleri bünyelerinde barındırmaktadırlar. Sistem hiyerarşisi olarak adlandırılan bu durum her sistem kendinden daha büyük diğer bir sistemin alt sistemidir ifadesiyle açıklanmaktadır. Birbirleriyle ilişki içinde olan sistemler sürekli bilgi alışverişi içindedir. Bir sistemin çıktısı diğer bir sistemin girdisi olabilmektedir. Bu şekilde bir sistem hiyerarşisinin var olmasındaki amaç, her bir sistemin kendisine ait özel fonksiyonları yerine getirmesi ve ait olduğu sistemin işleyişine destek sağlamasıdır (Karagül, 2006).

Bilgi herkes tarafından paylaşılan, insanların sahip olduğu ve anladığı olgudur. Bilgi fikirlerin, kuralların, prosedürlerin ve enformasyonun organize olmuş bileşimidir. Bilgi genellikle işletmelerin entelektüel sermayeleri olarak adlandırılmaktadır (Türk, 2003: 81).

İşletmeler açısından stratejik önem taşıyan bu bilginin oluşturulması, yayılması ve kullanılması teknolojik alt yapının, dolayısıyla mali yapının kuvvetli olması gibi bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Çünkü bilgi hiçbir zaman doğada kullanıma hazır olarak bulunmamaktadır. Ancak sistemlerde gerçekleştirilen bilgi işlem faaliyetleri aracılığıyla bilgi oluşturulabilmektedir (Karagül, 2006).

Kullanıcılara gerekli bilgilerin elde edilmesi için verilerin bilgi işleme sürecinden geçmesi gerekmektedir. Dolayısı ile bilgi işleme sistemine girmesi gerekmektedir.

Şekil 2.1. Bilgi İşleme Sistemi

Kaynak: Banar, K., (2001). Muhasebe Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 258.

Bilgi, yönetimin vazgeçilmez bir girdisi ve güç kaynağıdır. Yönetimde bilgi gerekliliği, hızla değişen iç ve dış çevre faktörlerinin baskısı ile artmakta ve bilgi toplumunun doğal birer üyesi durumunda olan işletmelerin yöneticileri her geçen gün daha fazla bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Artık birçok işletme başarısızlığın temelinde bilgisizlik olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte çok az işletme gerekli bilgiyi sağlayabilmektedir. Bilginin bir rekabet aracı olarak yöneticilere güç sağlayabilmesi, yöneticiler tarafından kararlarda zamanında kullanılması ve bir değer oluşturması ile mümkündür. Kullanılan ve bir değer oluşturan bilgi yararlı bilgidir. Bilginin yararlılığı, bilgi teknolojisi ile uyumlaştırılması sonucu oluşan sinerjik etkiyle yakından ilişkilidir.

Bilginin yararlı olması, iyi yönetilmesiyle de ilgilidir. İyi yönetilen bilgi karar almanın ademi merkezileşmesi (katılımcı yapıya kavuşması), hiyerarşik düzeylerin azaltılması ve iş süreçlerinin yeniden tasarlanması konularında yöneticilere önemli kolaylıklar sağlar. Bilgi yönetiminde önemli bir araç olarak kullanılan internet ve ilgili sistemler; iletişim ve ticari işlem maliyetini azaltması,

koordinasyonu artırması, bilgi paylaşımını artırması ve pazarlama işlevini kolaylaştırması gibi özellikleri ile bilginin verimliliğini, etkinliğini ve dolayısıyla yararlılığını artıran önemli bir unsurdur (Karakaya, 2004: 607).

Bilginin yararlı olabilmesi için aşağıdaki beş ögeye sahip olması gerektiği belirtilmiştir (Kara, 2003: 41):

- Mali olayları örgütlenme ve sınıflandırma yöntemi,
- Gelecekteki olayların tahmini,
- Geçmişteki olayların açıklanması,
- Olayların nedenleri hakkında anlamanın sağlanması,
- Olayların kontrol potansiyelinin sağlanmasıdır.

İşletmelerde bilgi sistemleri üç grupta toplanmaktadır (Ülgen ve Mirze, 2004: 356):

Operasyon bilgi sistemleri: Bu bilgi sistemi kayıt sistemleri süreci, kontrol sistemleri ve ofis otomasyon sistemlerinden oluşmaktadır. Operasyonel bilgi sisteminin amacı işletmenin günlük işlemleriyle ilgili veri kaydı ve paylaşımı olmaktadır.

Yönetim Bilgi Sistemleri: Özellikle yönetim kademelerinin işletmeyle ilgili kararlara bilgisayar ortamından bilgi sağlayan sistemdir. Yönetim bilgi sistemlerinden bazıları karar destek sistemleri, üst yönetim bilgi sistemleri ve grup karar destek sistemleridir.

Kurum Destek Sistemleri: Operasyonel ve yönetim bilgi sistemi dışında kalan destek sistemleridir. Bunlara örnek olarak uzman sistemleri ve kaynak planlama sistemleri verilebilir.

İşletmeler bilginin ve stratejilerin hazırlanmasında ve uygulanması aşamasında bilgi paylaşımının önemini ve gereğini tam olarak anlamış bulunmaktadırlar. Böylece yöneticiler bilgiyi yönetmeye çalışmaktadırlar. Bilgi yönetimi: işletmelerde bilginin sistematik bir şekilde toplanması dağıtılması ve öğrenme kültürünün geliştirilmesi ile ilgili çabaların tümü olarak tanımlanmaktadır (Ülgen ve Mirze, 2004: 356).

Yönetim Bilgi Sistemleri

Yönetim bilgi sistemleri; işletme yöneticilerine, karar vericilere gerekli olan bilgiyi hızlı ve doğru olarak toplayan, analiz eden, sonuçları raporlayan ve bilgileri saklayan bir sistem bütünüdür.

Yönetim bilgi sistemlerinin temel fonksiyonu, örgütün amaçlarına en uygun bir biçimde ulaşmasını sağlayarak, insan, makine, hammadde, ile sermaye unsurlarının arasındaki karşılıklı ilişkileri en uygun biçimde düzenleyecek olan karar vericilere doğru, zamanlı ve anlamlı bilgi temin etmektir (Bocchino, 1972: 11).

Yönetim bilgi sisteminin üç temel unsuru vardır(Sabuncuoğlu ve Tokol, 2001: 20).

- Bilginin toplanması, bilginin analiz edilmesi, raporlanarak ilgili kişi ve kurumlara aktarılmasını yapan insan unsurudur.
- Bilginin düzenlenmesine, kayıt altına alınmasına, saklanmasına yardımcı olan bilgisayar unsurudur.
- Bu süreç içerisinde neyin nasıl yapılacağı konusunda yol gösteren prosedürlerdir.

İşletmeler, giderek artan ekonomik sorunlara karşın bir sürekli büyüme veya varlıklarını koruma içerisindeyler. Bu süreç içerisinde işletme yönetiminin temel görevi artan ve sürekli değişen ekonomik sorunlar ile hızlı değişen teknoloji ve rekabetin oluşturduğu sorunlara karşı karşıya bulunan işletmelerin yaşamlarını devam ettirebilmektir.

Yönetici, bu yoğun rekabet ortamında ve gelişen teknoloji karşısında başarılı bir şekilde işletmeyi yönetebilmesi için yönetim süreci için gerekli bilgiyi temin etmesi gerekir. Zamanlı, anlamlı ve ilgili bilgi, işletme yönetim fonksiyonlarının yürütülmesinde çok önemli rol oynar. Çünkü bilgi olmadan işletme yönetiminin, örgütlenme, planlama, personel ve kontrol işlevlerini yönetmesi olanaklı olmayacaktır.

Yönetim bilgi sistemleri; yönetim, bilgi ve sistem kavramlarından meydana gelmekte ve yönetim ile bilginin birlikte ele alınması ve bunların bir sistem içinde kaynaştırılmasına dayanmaktadır(Kaya, 2000: 64).

Yönetim bilgi sistemi: para, insan gücü, malzeme, teknoloji ve bilgi gibi işletme kaynaklarının amaçlar doğrultusunda en verimli bir şekilde kullanılmalarını planlamak, örgütlemek ve kontrol etmek için gereksinim duyduğu işletme içi ve işletme dışı finansal veya finansal olmayan bilgileri gerekli yer ve zamanda gerekli kişilere uygulayabilecekleri şekilde sürekli olarak sağlamak amacıyla kurulan ve çalıştırılan sistemler bütünüdür.

Yönetimin karar almada daha etkin olabilmesi için bilginin işlenmesi gerekir. Verilere anlamlı olabilmesi için anlam kazandırmak amacıyla yapılan işlemlere bilgi işleme veya veri işleme denir.

Bilgi işleme üç temel aşamadan oluşur:

- Verilerin toplanması,
- Verilerin değişik araçlarla ve yöntemlerle kayıt edilmesi,
- Bilgi çıktılarının alınması.

Bilgi sistem kavramı, günümüzde bilgisayar ile alınmakla birlikte bilgisayar kavramından daha geniş anlam taşımaktadır. Verilerin toplanması kayıt edilmesi sınıflandırılması ve raporlanması bilgisayarla yapılması nedeniyle bilgi sistemi ve bilgisayar beraber anılmaktadır(Wilkinson, 1989: 16). Bilgi sistemindeki gelişmeler bilgisayardaki yazılımların ve donanımların gelişmesinde bağlı olarak gelişme göstermiştir.

Üretim Bilgi Sistemi

Üretim bilgi sistemi, işletmede üretilen mamullerin, hizmetlerin ve bunlara ilişkin girdilerin işletme içindeki akışlarına ilişkin bilgileri sağlamaya yönelik bir bilgi sistemidir. Örneğin üretim planlaması ve kontrolü, mamul geliştirme ve hammadde satın alma gibi alt bilgileri içermektedir(Sürmeli ve diğerleri, 2001: 47).

Üretim bilgi sisteminde aşağıdaki alt bilgi sistemlerinden oluşmaktadır(Özbek, 1992: 121):

- Üretim planlama sistemi,
- Stok kontrol sistemi,

- Mamul geliştirme sistemi,
- Stok yönetim sistemi,
- Satın alma sistemi,
- Dağıtım sistemi gibi alt bilgi sistemleri yer almaktadır.

Pazarlama Bilgi Sistemi

Pazarlama, işletme amaçlarına ulaşmayı sağlayacak değişimleri gerçekleştirmek üzere malların ve hizmetlerin geliştirilmesi, fiyatlandırılması, tutundurulması, dağıtılması sürecidir(Tenekecioğlu, 2001: 177).

Personel Bilgi Sistemi

İşletmenin fiziksel varlıkları dışında insan gücü kaynakları da vardır. İşletmenin başarısı insan kaynaklarının başarısı ve niteliği ile ölçülür. İşletmede yapılan işlerin gerektirdiği özelliklere sahip insan gücünün nasıl ve nereden sağlanacağını öncelikle planlanması gerekir. Bu çalışanların daha sonra uyumu sağlaması ve eğitilmesi gerekir. İnsan gücünü temin edilmesi, sosyal sigortalar kurumuna kayıt edilmesi, kütük işlemlerinin yapılması, eğitilmesi ve sosyal hizmetlerin verilmesi personel bilgi sisteminin yardımı ile sağlanmaktadır(Şahin, 2001 : 299).

Finansal Bilgi Sistemi

İşletme yöneticilerinin finansal kararlar alması ve yine finansal kontrol işlevini yürütebilmesi amacıyla varlıkların kontrolü ve geleceğin planlanması için gerekli bilgileri oluşturan sistem elemanlarının bütünü olarak tanımlanabilir (Jones ve diğerleri, 1996: 27).

Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebe bilgi sistemi(MBS), genel veya finansal muhasebe ve maliyet muhasebesi gibi geleneksel muhasebeleri de içeren geniş bir kavramdır. Muhasebe bilgi sistemi, aynı zamanda işletmeler tarafından bugüne kadar en iyi şekilde geliştirilen bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sistemi; finansal muhasebe, maliyet muhasebesi, sorumluluk muhasebesi, sermaye ve nakit bütçesi, işletmenin; varlıkları, kaynakları, sermayesi, gelir ve giderleri ile ilgili mali nitelikteki geçmişteki ve ileriye dönük bilgileri sağlayan bir bilgi sistemidir(Çömlekçi, 2001: 313).

Muhasebe Bilgi Sistemi Unsurları

Bir sisteminin unsurları, o sistemin tanımlanmasına ve birbirine bağlı olan, sistemi çalışır duruma getiren ve sisteme işlerlik kazandıran değişik somut elamanlardır. Sistemin çalışabilmesi ancak, sistemi oluşturan ve onu meydana getiren öğelerle söz konusu olabilmektedir. Muhasebe bilgi sisteminin unsurları; insan, haberleşme araçları, donanım ve raporlardan oluşur(Romney ve Steinbart, 1997: 2). Bilgi teknolojisi, yazılım ve donanım ürünleri, bilgi üretim sistemleri ve bu sistemlerinin geliştirilmesi yönetim süreçlerinin otomasyonu gibi terimler ve faaliyetleri içerir(Parlakkaya ve Tekin, 2002: 677). Bu unsurlar muhasebe bilgi sisteminin işlevini görmesi için sisteme işlerlik kazandıran unsurlar olmaktadır(Sürmeli ve Diğ. 2001: 56- 62).

İnsan: İşletmelerde muhasebe bilgi sisteminin kurulup, çalıştırılması ve geliştirilebilmesi için bütün sistemlerde olduğu gibi insan unsuruna ihtiyaç vardır. Muhasebe bilgisini insan alır ve kullanır.

Haberleşme Araçları: Haberleşme araçları veri ve bilginin toplanması ve bilgi işlem faaliyetlerine tabi tutulması için gerekli belgelerdir. Bu belgeler; kayıt, sınıflandırma, özetleme, hesaplama, saklama, canlandırma, çoğaltma ve iletme işlemlerinin yapılabilmesi için gerekli kayıt ortamını meydana getirirler. Kayıt ortamının ve haberleşme olanağını oluşturan haberleşme araçları; zaman, nitelik, yer, kişi gibi değişik yönleriyle ortaya koymak amacıyla muhasebe sistemine ilişkin veri veya bilgileri somutlaştırıp ispatlanır duruma getirir(Karakaya, 1994: 30).

Donanım ve Yazılım: Muhasebe bilgi sistemi daha önce belirtildiği gibi; veri veya bilgileri yönetimin kullanacağı şekle dönüştüren bir sistemdir. Bu dönüşümü sağlamak üzere yapılan bilgi işlem faaliyetleri; el ile bilgi işleme, mekanik bilgi işleme ve bilgisayarla bilgi işlem yöntemlerine göre yapılmaktadır. Bilgisayardan önceki zamanlarda muhasebe bilgi sistem düzenleyicileri, elle çalışan yarı otomatik makinaların çıktılarıyla küçük işletmeler için kolaylıkla kullanabilmekteydiler(Boockholdt ve Li, 1991: 91). Günümüzde ise büyüyen işletmelerde bilgisayar kullanılmaktadır. Bir muhasebe bilgi sisteminde bulunacak donanımlar işletmenin koşullarına, bilgi işlem eylemlerinin yoğunluğuna ve buna bağlı olarak da benimsenen bilgi işlem yöntemine göre değişiklik gösterir.

Raporlar: Muhasebe departmanın hazırlamış olduğu mali tabloları, temel mali tablolar ve ek mali tablolar olarak ikiye ayırılır(Çabuk ve Lazol, 2000: 7).

Yönetim Kararlarında Muhasebe Bilgi Sistemi'nin (Mbs) Yeri Ve Önemi

Muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetimdeki yeri ve önemi aşağıdaki şekilde belirtilebilir:

Pazarlama departmanında; hedef pazarın belirlenmesinde, dağıtım kanallarının tespit edilmesinde, mamul fiyatlandırılmasında, reklam çalışmalarında, yer almaktadır.

Üretim departmanında; fabrika kuruluş yeri tespitinde, üretim hacminin tespitinde, verimlilik çalışmalarında, stokların kontrolünde, maliyetlerin minimize edilmesinde,

Yönetim departmanında; Personel seçiminde, personel ücretlerinde, yatırım kararı alınmasında, yer almaktadır.

Araştırma geliştirme ve finansman departmanlarında; önemli görev üstlenmektedir. İşletme yönetimindeki bu görevleri aşağıda kısaca açıklanacaktır.

3. ANKARA FAALİYET GÖSTEREN TEKSTİL İŞLETMELERİ ÖRNEĞİ

İlgili Araştırmalar

Savsar, C. (2005); 'Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi' adlı teziyle, KOBİ' lerde muhasebe bilgi sistemlerinin yeri ve önemini ortaya koyarak bu işletmelerde muhasebe bilgi sisteminin etkinlik ve verimliliğini ölçmeye çalışmıştır. Bu kapsamda, Çorum ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerde muhasebe bilgi sistemlerini tanımlayarak muhasebe bilgi sistemlerinin daha etkin ve verimli kullanılması için öneriler getirilmiştir.

Kök, D. (2000); 'Yönetim Kararlarının Alınmasında Muhasebe Organizasyonunun Rolü: Kahramanmaraş Tekstil İşletmelerinde Bir Uygulama' adlı teziyle, işletmelerde iletişim süreci,

yönetim kararları, muhasebe organizasyonu ve yönetim muhasebesi konularına değinerek Kahramanmaraş'ta tekstil işletmelerde bir anket çalışmasıyla küçük ve orta ölçekli işletmelerin muhasebe organizasyonlarının, işletme yönetiminin alacakları kararlardaki önemlilik derecesini vurgulamıştır. Son olarak muhasebe departmanında çalışanların yönetime sundukları bilgilerin yönetim tarafından gerekli şekilde kullanıldığını büyük çoğunlukla ifade etmelerinin, stratejik bilgiye yönelik yaklaşımlar geliştirildiği takdirde, bu bilgilerin de yönetim tarafından etkin şekilde kullanılabilceği sonucuna varılmıştır.

Ceran, Y. (1993); 'İşletme Fonksiyonlarından Muhasebe ve Muhasebe Fonksiyonunun İşletme Organizasyonu İçerisindeki Yeri ve Önemi ile Muhasebenin Organizasyonu' adlı yüksek lisans teziyle, işletme yönetimi, işletme örgütleri muhasebe ve defter tutma konularına değinilmiştir. Genelde işletmenin muhasebe sistemine, özelde işletmenin muhasebe fonksiyonuna, işletmenin belirlenen amaçlarına göre yönetilebilmesi için yöneticilerin ihtiyaç duyduğu bilgi ve verilerin sağlam, yönetime bilgi aracı olma özelliği taşıyan bir sistem açısında bakılmıştır. Çalışmanın uygulama kısmında, bir imalat işletmesinde muhasebe bölümünün işletme organizasyonu içindeki ve organizasyon şemalarındaki yeri ile muhasebenin organizasyonu hususunda bir analiz çalışması yapılmıştır.

Yıldıztekin, İ. (1996); 'Maliyet Verilerinin Alternatif Seçimi Kararlarında Kullanılması' adlı doktora teziyle işletme yönetimiyle, işletme karar alma eşdeğer kabul edilerek maliyet bilgisine dayanan karar alma sürecinin, imalat sanayinde önemine açıklık kazandırılmıştır. Ayrıca muhasebe bilgi sisteminin teknoloji ile bütünleştirilmesinin, doğru karar almada ilk veri kaynağı olacağı vurgulanmıştır. Yine çalışmada, kısa dönem alternatif seçim kararları ile ilgili maliyet analizleri yapılmış ve bu karar türlerinde kullanılacak analiz yöntemleri uygulamalı olarak verilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma işletme yönetim fonksiyonlarında muhasebe bilgi sisteminin üstlendiği veya üstlenmesi gerektiği rolün, Ankara'da tekstil sektöründe faaliyette bulunan KOBİ niteliğindeki işletmelerde ne derecede geçerlilik arz ettiğinin ölçülmesi amacıyla düzenlenmiştir.

Günümüzde, büyük oranda küreselleşme olgusunun etkisiyle değişime uğrayan işletmelerde, işletmenin iç ve dış çevresinde meydana gelen gelişmelere karşı tavır belirleme bağlamında yönetim sürecinin; üst yönetici ile departmanlar arasındaki ilişki biçimlerinde söz konusu olan hız, etki ve verimlilik bağlamında ise iletişim sürecinin ön plana çıktığı gözlenmektedir. Bu noktada, özellikle de küçük ve orta ölçekli işletmelerin bilgi deposu konumundaki muhasebe bilgi sistemlerinin ve bu sistemin en önemli parçası olan muhasebe departmanlarının yönetime alacakları kararlarda yardımcı olabilme yetisi, işletmelerin karar mekanizmasında önemli bir faktör konumuna gelmektedir. Çünkü yönetim, alacağı kararlara yön veren bilgileri muhasebe departmanlarından temin etmektedir ve muhasebe bilgi sistemiyle üretilen bilginin niteliği, alınacak kararların isabet derecesinde en önemli belirleyici faktör olmaktadır. Dolayısıyla günümüz işletme yapılarında öne çıkan iletişim, karar alma ve muhasebe departmanı ilişkilerinin incelenmesi ile gelişme sürecini devam ettiren işletmelerin önümüzdeki yıllarda nasıl bir konumda olacakları konusunda fikir sahibi de olunacaktır.

Araştırmanın Kapsamı, Örneklemi Ve Sınırlamalar

Araştırma ile ilgili veriler Ankara'da tekstil sektöründe faaliyette bulunan KOBİ niteliğindeki işletmelerde yönetim departmanındaki sorumlu kişilere uygulanmış, anket sonuçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır. Anket formunun hazırlanmasında konu ile ilgili kaynaklardan ve daha önce bu konuda çalışmış olan araştırmacıların formlarından da yararlanılmıştır.

Araştırma, ülkemizde yapılan birçok KOBİ tanımından KOSGEB'in yapmış olduğu tanım esas alınarak yapılmıştır. Bu tanıma göre 1-50 arası işçi çalıştıran işletmeler küçük ölçekli işletme, 51-150 arası işçi çalıştıran işletmeler orta ölçekli işletme olarak belirlenmiştir. Uygulamanın yapılacağı örnek kütlenin tespitinde, 05 Nisan 2010 tarihi itibarıyla Ankara Ticaret Odası (ATO) kayıtları esas alınmış olup, Ankara'da tekstil sektöründe faaliyette bulunan 6952 adet İşletme uygulamanın ana kütlesi olarak dikkate alınmıştır. Söz konusu ana kütlede basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle 500 adet işletme örnek olarak seçilmiştir.

İşletmelere gönderilen toplam 500 adet anket formlarından, toplam 391 adedi değerlendirmeye tabi tutulmuştur; anketlerin geri dönüş oranı %78,2 olarak gerçekleşmiştir.

Araştırmanın Hipotezleri

Bu çalışmanın genel amacı, KOBİ'lerin yönetiminde muhasebe bilgi sisteminin yeri ve öneminin ortaya konularak; muhasebe bilgilerinden işletme yönetimlerinin yararlanılma derecelerini belirlemek ve muhasebe bilgi sistemlerinin daha etkin kullanılabilmesi için öneriler geliştirmektir.

Araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi geliştirilmiştir:

H 1: İşletmenin türüne göre muhasebe işlerinin takibinin yapıldığı yerler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H 2: İşletmenin türüne göre muhasebe departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini arttırmakta olup olmadığına ilişkin görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H 3: İşletmenin türüne göre hazırlanmış olan muhasebe raporlarını, bir yardımcıya ihtiyaç duymadan değerlendirebiliyor musunuz? Sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H 4: İşletmenin türüne göre muhasebe departmanının görevi yalnızca vergisel sorumluluklarla mı ilgilenmektedir? Sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H 5: İşletmelerin kuruluş yıllarına göre muhasebe işlerinin takibinin yapıldığı yerler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H 6: İşletmelerin kuruluş yıllarına göre muhasebe departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini arttırmakta mıdır? Sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H 7: İşletmelerin kuruluş yıllarına göre hazırlanmış olan muhasebe raporlarını, bir yardımcıya ihtiyaç duymadan değerlendirebiliyor musunuz? Sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H 8: İşletmelerin kuruluş yıllarına göre muhasebe departmanının görevi yalnızca vergisel sorumluluklarla mı ilgilenmektedir? Sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H 9: Katılımcıların cinsiyetlerine göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının ilgili bölümlerce kullanılma sıklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H 10: Katılımcıların cinsiyetlerine göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının belirtilen departmanlarca önem derecesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- Muhasebe bilgi sistemi ile KOBİ'lerin büyüklük sınıflandırmasının arasındaki ilişki?
- Yöneticilerin bilgi ve tecrübe alanındaki farklılığı, örneğin kullanılan muhasebe dilinin yönetici tarafından anlaşılabilmesi, muhasebe bilgi sisteminden tam olarak faydalanılmadığı anlamına gelir mi?
- KOBİ'ler muhasebe bilgi sistemini sadece vergisel sorumlulukları yerine getirmek amacıyla kullanmaktadırlar
- Muhasebe departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini arttırmaktadır.
- Muhasebe bilgi sisteminin çıktıları olan raporlar işletmenin diğer departmanlarını önemli derecede etkilemektedir.

Araştırmanın Metodolojisi

Araştırma için 15 soruluk bir anket hazırlanmıştır. Anket örneğimiz Ek-1 de sunulmuştur. 13. 14. ve 15. sorularda 4'li liker tipi anket uygulanmıştır. Tüm veriler ve analizler SPSS for Windows 15.00 varyansında çözümlenmiştir. Verilerin analizinde % frekans istatistikleri çıkartılmış olup, hipotezlerin testinde ise Ki kare analizi yapılmıştır.

Araştırmadan Elde Edilen Bulgular Ve Yorumlar

Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular

Anketi cevaplandıran kişilere ait demografik özellikler yüzde frekans istatistikleri ile Tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Anketi Cevaplandıran Kişilere Ait Demografik Özellikler Yüzde Frekans İstatistikleri

		N (Adet)	%
Cinsiyet	Kadın	89	23
	Erkek	302	77
Yaş	20-35	54	14
	36-45	132	34
	46-55	119	30
	56 ve üzeri	86	22
Görev	Genel Müdür	136	35
	Genel Müdür Yardımcısı	97	25
	Genel Koordinatör	61	16
	Yönetmen	63	16
	CEO	21	5
	Diğer	13	3
Çalışma Yılı	1 yıldan az	4	1
	1-5 yıl	24	6
	6-15 yıl	152	39
	15 yıldan fazla	211	54
Öğrenim durumu	İlkokul	21	5
	Ortaokul	39	10
	Lise	113	29
	Meslek Yüksek Okulu	72	18
	Üniversite	127	32
	Lisansüstü	19	5

İşletmelere İlişkin Bulgular

Anket uygulanan işletmelere ait sonuçlar yüzde frekans istatistikleri ile Tablo 3.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinin Hukuki Yapılarına İlişkin Veriler

		N(Adet)	%
İşletme	Şahıs işletmesi	14	3,6
	Şahıs şirketi	32	8,2
	Limited şirketi	270	69,1
	Anonim Şirket	66	16,9
	Diğer	9	2,3
	Toplam	391	100,0

Ankete katılan işletmelerin hukuki yapıları incelendiğinde Ankara'daki tekstil işletmelerinde %69,1 ile limited şirketlerin çoğunluktaki katılımı görülmektedir. Orta ölçekli işletmelerin büyük çoğunluğunu oluşturan anonim şirketlerin oranı ise Ankara'da %16,9 olarak görülmektedir.

Tablo 3.3. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde Çalışan Kişi Sayılarına İlişkin Veriler

	N (Adet)	%
İşletmede çalışan kişi sayısı		
1-50 kişi	117	30
51-150 kişi	272	69,7
151 kişi ve üzeri	1	0,3
Toplam	391	100,0

Ankete katılan işletmelerin KOBİ sınıflandırmasındaki yeri incelendiğinde, 51-150 arasında çalışana sahip orta ölçekli işletmelerin Ankara ilinde en büyük paya sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan işletmelerin nitelikleri incelendiğinde %69,7' si orta ölçekli işletme %30'u ise küçük ölçekli işletme işletmelerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3.4. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde Muhasebe İşlerinin Takibine İlişkin Veriler

	N (Adet)	%
Çalıştığınız işletmemizde	190	48,6
İşletmemizin dışında bulunan bir muhasebe bürosunda	110	28,1
Bir kısmı işletmemizde, bir kısmı da nereden bağımsız muhasebe bürosunda yapılmakta?	91	23,3
Toplam	391	100,0

Tablo 3.4.' e göre, muhasebe işlemlerini tamamen işletme içinde takip eden Ankara'daki tekstil işletmelerinin oranı %48,6 ile başı çekerken, ikinci sırada % 28,1 ile muhasebe işlemlerini tamamen bağımsız muhasebe bürolarında takip ettiren işletmeler gelmektedir.

Tablo 3.5. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde Muhasebe Raporlarının Değerlendirilmesine İlişkin Veriler

	N (Adet)	%
Hazırlanmış olan muhasebe raporlarını, bir yardımcıya ihtiyaç duymadan değerlendirebiliyor musunuz?		
Evet	145	37,1
Hayır	138	35,3
Kısmen	108	27,6
Toplam	391	100,0

Muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu raporların yöneticiler açısından bir yardımcıya ihtiyaç duymadan yararlanabilme durumuna göre sonuçlar yukarıda belirtilmiştir.

Tablo 3.5.'de de görüldüğü üzere muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu raporların; Ankara'daki yöneticilerce %64,7 oranında tamamen ve kısmen anlaşılabilen olduğu görülmektedir. Bu oranlar araştırma kapsamındaki işletmelerde yönetim faaliyetlerinin özellikle karar alma noktasında tam ve doğru karar verebilmek için elde edilen bilgilerin anlaşılabilmesi açısından önemli bir orandır.

Tablo 3.6. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde MBS 'nin Görevinin Vergisel Sorumluluk Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Veriler

	N (Adet)	%
Size göre muhasebe departmanının görevi yalnızca vergisel sorumluluklarla mı ilgilenmektedir?		
Evet	92	23,5
Hayır	194	49,6
Kısmen	105	26,9
Toplam	391	100,0

Muhasebe bilgi sisteminin varlığının sadece vergisel sorumluluklarını yerine getirmek için mi olduğuna ilişkin sorulara yönelik sonuçlar yukarıda belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan Ankara'daki işletme yöneticilerinin %49,6'sı muhasebe bilgi sisteminin sorumluluğunun sadece vergisel sorumluluklarını yerine getirmek olmadığını belirtmişlerdir. Kısmen vergisel sorumluluklarını yerine getirmek olduğunu belirtenlerin oranı %26,9'dur.

Tablo 3.7. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde Hazırlanan MBS Raporlarının Belirtilen Departmanlarca Önem Derecesine İlişkin Veriler

	Çok önemsiz		Önemsiz		Önemli		Çok önemli	
	N (Adet)	%	N (Adet)	%	N (Adet)	%	N (Adet)	%
Satın Alma	19	5%	108	28%	123	31%	141	36%
Üretim	42	11%	88	23%	131	34%	130	33%
Finansman	6	2%	27	7%	133	34%	225	58%
Pazarlama	45	12%	87	22%	164	42%	95	24%

Finansman departmanı için muhasebe bilgilerinin önem derecesinde ise Ankara'daki yöneticiler %92 ile önemli ve çok önemli seçeneğini işaretlemişlerdir.

Tablo 3.8. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde Hazırlanan MBS Raporlarının Hangi Bölümlerce Ne Kadar Sıklıkla Kullanıldığına İlişkin Veriler

	Hiçbir zaman		Nadiren		Çoğu zaman		Her zaman	
	N (Adet)	%	N (Adet)	%	N (Adet)	%	N (Adet)	%
Satın Alma	38	10%	123	31%	117	30%	113	29%
Üretim	54	14%	90	23%	127	32%	120	31%
Finansman	18	5%	63	16%	115	29%	195	50%
Pazarlama	47	12%	106	27%	154	39%	84	21%

Finansman departmanının kullanım sıklığı ile ilgili olarak, Ankara'daki yöneticiler, %79 oranla çoğu zaman ve her zaman muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgileri kullandıklarını ifade etmişlerdir.

3.5.3. İşletmelerin Faaliyetlerinde “Muhasebe Bilgilerinden” Yararlanma İfadelerine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Tablo 3.9. Ankara’daki Tekstil İşletmelerinde İstihdam Edilecek Personel Sayısının Belirlenmesinde MBS’nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

İstihdam edilecek personel sayısının belirlenmesinde		
	N (Adet)	%
Önemsiz	29	7,4
Önemli	107	27,4
Çok önemli	255	65,2

Tablo 3.9 ‘da da görüldüğü gibi Ankara’daki işletme yöneticileri %92,6 oranla önemli ve çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuçlardan yola çıkarak Ankara’daki işletmelerde istihdam edilecek personel sayısının belirlenmesi açısından kesin bir önemlilik düzeyi vardır denebilir.

Tablo 3.10. Ankara’daki Tekstil İşletmelerinde Üretimde Kullanılan Girdilerin Ödeme Koşullarının Belirlenmesinde, MBS’nden Elde Edilen Bilgilerin Önem Derecesine İlişkin Veriler

Üretimde kullanılan girdilerin ödeme şartlarının belirlenmesinde		
	N (Adet)	%
Çok önemsiz	8	2,0
Önemsiz	85	21,7
Önemli	106	27,1
Çok önemli	192	49,1

Araştırmaya katılan Ankara’daki işletme yöneticileri üretimde kullanılan girdilerin ödeme koşullarının belirlenmesinde MBS’den yararlanmanın önem derecesini %76,2 oranıyla önemli ve çok önemli olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 3.11. Ankara’daki Tekstil İşletmelerinin Pazarlama ve Satın Alma İşlemlerinde Kullandıkları MBS’nin Önemine İlişkin Veriler

Pazarlama ve satın alma işlerinde		
	N (Adet)	%
Çok önemsiz	22	5,6
Önemsiz	88	22,5
Önemli	127	32,5
Çok önemli	154	39,4

Araştırmaya katılan Ankara’daki işletme yöneticileri genel olarak pazarlama ve satın alma işlemlerinde MBS’den yararlanmanın %71,9 oranında önemli ve çok önemli olduğu vurgulanmıştır.

Tablo 3.12. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde Satış Bölgelerinin ve Müşteri Grubunun Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Satış bölgesi ve müşteri grubunun belirlenmesinde		
	N (Adet)	%
Çok önemsiz	42	10,7
Önemsiz	77	19,7
Önemli	155	39,6
Çok önemli	117	29,9

İşletmelerde pazarlama faaliyetleri ile ilgili olarak satış bölgelerinin ve müşteri grubunun belirlenmesinde MBS' den elde edilecek bilgilerden yararlanmanın önem derecesine ilişkin bulgular yukarıda ki gibi gibidir.

Satış bölgelerinin ve müşteri grubunun belirlenmesine ilişkin görüşlerini, Ankara'daki işletme yöneticilerinin %69,5'i önemli ve çok önemli olarak ifade etmişlerdir. Dolayısıyla satış bölgelerinin ve müşteri grubunun belirlenmesi ile ilgili olarak Ankara'daki tekstil işletmelerinde muhasebe bilgi sisteminin önemli olduğu görülmektedir.

Tablo 3.13. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde Gerekli Reklam ve Satış Geliştirme Faaliyetlerinin Maliyetleri Konusunda MBS 'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Reklam ve satış geliştirme faaliyetlerinin maliyetleri konusunda karar verirken		
	N (Adet)	%
Çok önemsiz	9	2,3
Önemsiz	48	12,3
Önemli	177	45,3
Çok önemli	157	40,2

Tablo 3.13'e göre Ankara'daki işletmelerin %85,5 önemli ve çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla Ankara'daki işletme yöneticilerinin çoğu reklam ve satış geliştirme faaliyetleri için muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgilerden yararlanmanın önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 3.14. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde Üretimde Kullanılan Girdilerin Satın Alınacağı İşletmelerin Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Üretimde kullanılan girdilerin satın alınacağı işletmelerin belirlenmesinde		
	N (Adet)	%
Çok önemsiz	16	4,1
Önemsiz	95	24,3
Önemli	118	30,2
Çok önemli	162	41,4

Araştırmaya katılan Ankara'daki işletme yöneticileri, üretimde kullanılacak girdilerin satın alınacağı kişi ve işletmelerin belirlenmesinde muhasebe bilgi sisteminin %71,6 oranda önemli ve çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Sonuç olarak Ankara'daki işletmeler tedarik fonksiyonu için gerekli olan bilgilerin muhasebe bilgi sisteminden elde etmesi gerekliliğinin çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 3.15. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde Üretimde Kullanılan Girdilerin Nitelik Belirlenmesinde MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

Üretimde kullanılan girdilerin niteliklerinin belirlenmesinde		
	N (Adet)	%
Çok önemsiz	35	9,0
Önemsiz	73	18,7
Önemli	122	31,2
Çok önemli	161	41,2

Araştırmaya katılan Ankara'daki işletme yöneticileri, üretimde kullanılacak girdilerin niteliklerinin belirlenmesinde muhasebe bilgi sisteminin %72,4 oranda önemli ve çok önemli olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlara göre, Ankara'daki işletmeler üretim fonksiyonu için gerekli olan önemli bilgileri muhasebe bilgi sisteminden elde etmektedirler.

Tablo 3.16. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde İşletmenin Tanıtımı ve Promosyon Faaliyetleriyle İlgili Kararlarda MBS'nin Önemlilik Derecesine İlişkin Veriler

İşletmenin tanıtımı ile ilgili kararlarda		
	N (Adet)	%
Çok önemsiz	30	7,7
Önemsiz	61	15,6
Önemli	131	33,5
Çok önemli	169	43,2

Tablo 3.16. da da görüldüğü üzere Ankara'daki işletme yöneticileri %76,7 oranla işletmenin tanıtım ve promosyon faaliyetleri ile ilgili kararlarda MBS'den elde edilecek bilgilerin önemli ve çok önemli olduğunu vurgulamışlardır. Görülüyor ki Ankara'daki işletmeler halkla ilişkiler alanındaki faaliyetlerinde MBS'yi daha da önemli kabul etmektedirler.

Tablo 3.17. Ankara'daki Tekstil İşletmelerinde İşletmenin Gelecek Dönemde Yapacağı Yatırımlarla İlgili Kararların Verilmesinde Hazırlanan MBS Raporlarının Öneme İlişkin Veriler

İşletmenin gelecek dönemde yapacağı yatırımlarla ilgili kararların verilmesinde		
	N (Adet)	%
Çok önemsiz	31	7,9
Önemsiz	27	6,9
Önemli	87	22,3
Çok önemli	246	62,9

Araştırmaya katılan Ankara'daki işletme yöneticileri, işletmenin gelecek dönemde yapacağı yatırımlarla ilgili kararların verilmesinde muhasebe bilgi sisteminin %85,2oranda önemli ve çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Hipotez 1:

Tablo 3.18. İşletmenin türüne göre muhasebe işlerinin takibinin yapıldığı yerler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

		İşletme					Toplam	
		Şahıs işletmesi	Şahıs şirketi	Limited şirketi	Anonim Şirket	Diğer		
Çalıştığınız işletmede muhasebe işlerinin takibi nerede yapılmakta?	İşletmemizde	n	3	7	147	27	6	190
		%	1,6%	3,7%	77,4%	14,2%	3,2%	100,0%
	İşletmemizin dışında bulunan bir muhasebe bürosunda	n	6	14	64	23	3	110
		%	5,5%	12,7%	58,2%	20,9%	2,7%	100,0%
	Bir kısmı işletmemizde, bir kısmı da bağımsız muhasebe bürosunda	n	5	11	59	16	0	91
		%	5,5%	12,1%	64,8%	17,6%	0,0%	100,0%
Toplam		n	14	32	270	66	9	391
		%	3,6%	8,2%	69,1%	16,9%	2,3%	100,0%

Ki kare değeri=21,998 Sd=8 p=0,005*

İşletmenin türüne göre muhasebe işlerinin takibinin yapıldığı yerler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı ki kare analizi ile test edildiğinde bir fark bulunmuştur. Bir başka deyişle, işletmenin türüne göre muhasebe işlerinin takibinin yapıldığı yerler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Hipotez 2:

Tablo 3.19. İşletmenin türüne göre muhasebe departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini arttırmakta olup olmadığına ilişkin görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Ki kare değeri=23,927 Sd=8 p=0,002*

			İşletme					Toplam
			Şahıs işletmesi	Şahıs şirketi	Limited şirketi	Anonim Şirket	Diğer	
Sizce muhasebe departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini arttırmakta mıdır?	Evet	n	5	19	185	32	4	245
		%	2,0%	7,8%	75,5%	13,1%	1,6%	100,0%
Hayır	n	5	8	52	25	1	91	
	%	5,5%	8,8%	57,1%	27,5%	1,1%	100,0%	
Kısmen	n	4	5	33	9	4	55	
	%	7,3%	9,1%	60,0%	16,4%	7,3%	100,0%	
Toplam	n	14	32	270	66	9	391	
	%	3,6%	8,2%	69,1%	16,9%	2,3%	100,0%	

Muhasebe departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini arttırmakta olduğunu düşünen işletmeler ile aynı fikri benimsemeyen işletme türleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0,05$).

Hipotez 3:

Tablo 3.20. İşletmenin türüne göre hazırlanmış olan muhasebe raporlarını, bir yardımcıya ihtiyaç duymadan değerlendirebiliyor musunuz? Sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

			İşletme					Toplam
			Şahıs işletmesi	Şahıs şirketi	Limited şirketi	Anonim Şirket	Diğer	
Hazırlanmış olan muhasebe raporlarını, bir yardımcıya ihtiyaç duymadan değerlendirebiliyor musunuz?	Evet	n	3	7	116	17	2	145
		%	2,1%	4,8%	80,0%	11,7%	1,4%	100,0%
Hayır	n	8	11	79	37	3	138	
	%	5,8%	8,0%	57,2%	26,8%	2,2%	100,0%	
Kısmen	n	3	14	75	12	4	108	
	%	2,8%	13,0%	69,4%	11,1%	3,7%	100,0%	
Toplam	n	14	32	270	66	9	391	
	%	3,6%	8,2%	69,1%	16,9%	2,3%	100,0%	

Ki kare değeri=27,280 Sd=8 p=0,001*

Hazırlanmış olan muhasebe raporlarını, bir yardımcıya ihtiyaç duymadan değerlendirdiğini düşünen işletmeler ile aynı fikri benimsemeyen işletmeler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0,05$).

Hipotez 4:

Tablo 3.21. İşletmenin türüne göre muhasebe departmanının görevi yalnızca vergisel sorumluluklarla mı ilgilenmektedir? Sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

	İşletme					Toplam		
	Şahıs işletmesi	Şahıs şirketi	Limited şirketi	Anonim Şirket	Diğer			
Size göre muhasebe departmanının görevi yalnızca vergisel sorumluluklarla mı ilgilenmektedir	Evet	n	8	14	46	24	0	92
		%	8,7%	15,2%	50,0%	26,1%	0,0%	100,0%
	Hayır	n	4	15	143	24	8	194
		%	2,1%	7,7%	73,7%	12,4%	4,1%	100,0%
	Kısmen	n	2	3	81	18	1	105
		%	1,9%	2,9%	77,1%	17,1%	1,0%	100,0%
Toplam	n	14	32	270	66	9	391	
	%	3,6%	8,2%	69,1%	16,9%	2,3%	100,0%	

Ki kare değeri=37,194 Sd=8 p=0,000*

İşletmenin türüne göre muhasebe departmanının görevi yalnızca vergisel sorumluluklarla mı ilgilenmektedir? Sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur(p<0,05).

Hipotez 5:

Tablo 3.22. İşletmelerin kuruluş yıllarına göre muhasebe işlerinin takibinin yapıldığı yerler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

	İşletmenin Kuruluş Yılı			Toplam		
	1945-1980	1981-2000	2001-2010			
Çalıştığımız işletmede muhasebe işlerinin takibi nerede yapılmakta?	İşletmemizde	N	79	94	17	190
		%	41,6%	49,5%	8,9%	100,0%
İşletmemizin dışında bulunan bir muhasebe bürosunda		N	5	59	46	110
		%	4,5%	53,6%	41,8%	100,0%
Bir kısmı işletmemizde, bir kısmı da bağımsız muhasebe bürosunda		N	15	48	28	91
		%	16,5%	52,7%	30,8%	100,0%
Toplam	N	99	201	91	391	
	%	25,3%	51,4%	23,3%	100,0%	

Ki kare değeri=76,876 Sd=4 p=0,000*

İşletmelerin kuruluş yıllarına göre muhasebe işlerinin takibinin yapıldığı yerler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur(p<0,05).

Hipotez 6:

Tablo 3.23. İşletmelerin kuruluş yıllarına göre muhasebe departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini arttırmakta mıdır? Sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

			İşletmenin Kuruluş Yılı			Toplam
			1945-1980	1981-2000	2001-2010	
Sizce muhasebe departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini arttırmakta mıdır?	Evet	n	93	124	28	245
		%	38,0%	50,6%	11,4%	100,0%
	Hayır	n	4	45	42	91
		%	4,4%	49,5%	46,2%	100,0%
	Kısmen	n	2	32	21	55
		%	3,6%	58,2%	38,2%	100,0%
Toplam	n	99	201	91	391	
	%	25,3%	51,4%	23,3%	100,0%	

Ki kare değeri=82,487 Sd=4 p=0,000*

İşletmelerin kuruluş yıllarına göre muhasebe departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini arttırmakta mıdır? Sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur(p<0.05).

Hipotez 7:

Tablo 3.24. İşletmelerin kuruluş yıllarına göre hazırlanmış olan muhasebe raporlarını, bir yardımcıya ihtiyaç duymadan değerlendirebiliyor musunuz? sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

			İşletmenin Kuruluş Yılı			Toplam
			1945-1980	1981-2000	2001-2010	
Hazırlanmış olan muhasebe raporlarını, bir yardımcıya ihtiyaç duymadan değerlendirebiliyor musunuz?	Evet	n	64	68	13	145
		%	44,1%	46,9%	9,0%	100,0%
	Hayır	n	17	72	49	138
		%	12,3%	52,2%	35,5%	100,0%
	Kısmen	n	18	61	29	108
		%	16,7%	56,5%	26,9%	100,0%
Toplam	n	99	201	91	391	
	%	25,3%	51,4%	23,3%	100,0%	

Ki kare değeri=56,039 Sd=4 p=0,000*

İşletmelerin kuruluş yıllarına göre hazırlanmış olan muhasebe raporlarını, bir yardımcıya ihtiyaç duymadan değerlendirebiliyor musunuz? sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark vardır(p<0,05).

Hipotez 8:

Tablo 3.25. İşletmelerin kuruluş yıllarına göre muhasebe departmanının görevi yalnızca vergisel sorumluluklarla mı ilgilenmektedir? sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark var mıdır?

			İşletmenin Kuruluş Yılı			Toplam
			1945-1980	1981-2000	2001-2010	
Size göre muhasebe departmanının görevi yalnızca vergisel sorumluluklarla mı ilgilenmektedir	Evet	n	8	42	42	92
		%	8,7%	45,7%	45,7%	100,0%
	Hayır	n	66	104	24	194
		%	34,0%	53,6%	12,4%	100,0%
Toplam	Kısmen	n	25	55	25	105
		%	23,8%	52,4%	23,8%	100,0%
Toplam		n	99	201	91	391
		%	25,3%	51,4%	23,3%	100,0%

Ki kare değeri=46,449 Sd=4 p=0,000*

İşletmelerin kuruluş yıllarına göre muhasebe departmanının görevi yalnızca vergisel sorumluluklarla mı ilgilenmektedir? sorusuna verilen görüşler arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir(p<0,05).

Hipotez 9:

Tablo 3.26. Katılımcıların cinsiyetlerine göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının ilgili bölümlerce kullanılma sıklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

		Cinsiyet				Ki kare değeri	P
		Kadın		Erkek			
		n	%	n	%		
Satın Alma	Hiçbir zaman	5	5,6%	33	10,9%	4,160	0,245
	Nadiren	27	30,3%	96	31,8%		
	Çoğu kez	33	37,1%	84	27,8%		
	Her zaman	24	27,0%	89	29,5%		
Üretim	Hiçbir zaman	8	9,0%	46	15,2%	8,570	0,036(*)
	Nadiren	19	21,3%	71	23,5%		
	Çoğu kez	24	27,0%	103	34,1%		
	Her zaman	38	42,7%	82	27,2%		
Finansman	Hiçbir zaman	2	2,2%	16	5,3%	8,313	0,040(*)
	Nadiren	7	7,9%	56	18,5%		
	Çoğu kez	32	36,0%	83	27,5%		
	Her zaman	48	53,9%	147	48,7%		
Pazarlama	Hiçbir zaman	9	10,1%	38	12,6%	2,909	0,406
	Nadiren	20	22,5%	86	28,5%		
	Çoğu kez	36	40,4%	118	39,1%		
	Her zaman	24	27,0%	60	19,9%		

*p<0,05

Katılımcıların cinsiyetlerine göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının “satın alma” bölümlerinde kullanılma sıklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0,05$).

Kadın ve erkek katılımcılara göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının “üretim” bölümlerinde kullanılma sıklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0,05$).

Kadın ve erkek katılımcılara göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının “finansman” bölümlerinde kullanılma sıklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0,05$).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının “pazarlama” bölümlerinde kullanılma sıklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0,05$).

Hipotez 10:

Tablo 3.27. Katılımcıların cinsiyetlerine göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının belirtilen departmanlarca önem derecesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

		Cinsiyet				Ki kare değeri	P
		Kadın		Erkek			
		n	%	N	%		
Satın Alma	Çok önemsiz	4	4,5%	15	5,0%	2,309	0,511
	Önemsiz	23	25,8%	85	28,1%		
	Önemli	24	27,0%	99	32,8%		
	Çok önemli	38	42,7%	103	34,1%		
Üretim	Çok önemsiz	13	14,6%	29	9,6%	7,363	0,061
	Önemsiz	14	15,7%	74	24,5%		
	Önemli	25	28,1%	106	35,1%		
	Çok önemli	37	41,6%	93	30,8%		
Finansman	Çok önemsiz	0	0,0%	6	2,0%	4,251	0,236
	Önemsiz	3	3,4%	24	7,9%		
	Önemli	33	37,1%	100	33,1%		
	Çok önemli	53	59,6%	172	57,0%		
Pazarlama	Çok önemsiz	7	7,9%	38	12,6%	16,935	0,001(*)
	Önemsiz	18	20,2%	69	22,8%		
	Önemli	28	31,5%	136	45,0%		
	Çok önemli	36	40,4%	59	19,5%		

* $p<0,05$

Katılımcıların cinsiyetlerine göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının “satın alma” departmanınca önemli görülme derecesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0,05$).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının “üretim” departmanınca önemli görülme derecesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0,05$).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının “finansman” departmanınca önemli görülme derecesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0,05$).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre işletme için hazırlanan muhasebe raporlarının “pazarlama” departmanınca önemli görülme derecesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0,05$).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Karar süreçlerinde işletme yöneticileri, ne oranda stratejik bilgiye yer verirlerse, işletmenin geleceğini etkileyen konularda o oranda isabetli karar alabilme olanağına sahip olacaklardır. Muhasebe bilgi sisteminin önemi ise bu durumla bağlantılı olarak ne oranda stratejik bilgi üretebildikleri ile ilişkilidir. Bununla birlikte hem yöneticinin hem de muhasebe bilgi sisteminin önemi tek başına bir şey ifade etmemektedir. Esas olan bu iki birim arasında bağlantıyı sağlayan iletişim sürecinin etkin bir şekilde yönetilmesidir.

İşletme yöneticileri, işletme faaliyetleri ile alacakları kararlarda belirsizliği en aza indirebilecek sayısal bilgilerden daha çok yararlanmalıdırlar. Yöneticilerin ihtiyaç duyduğu bu sayısal bilgiler muhasebe bilgi sisteminden sağlanabilir. Muhasebe bilgi sistemi, işletmelerin en eski bilgi sistemi durumundadır. Muhasebe bilgi sisteminin çıktıları durumunda bulunan raporlar bu bilgileri özetleyen tablolardır. Diğer taraftan iyi bir rapor ancak iyi bir muhasebe bilgi sisteminin kullanılmasıyla yapılabilir.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin yönetiminde muhasebe bilgi sisteminin yeri ve önemine ilişkin Ankara ili tekstil işletmelerinde yapılan bu araştırma kapsamında KOBİ’lerde muhasebe departmanlarında yeterli düzeyde muhasebe biliminde uzman kişilerin istihdam edildiği saptanmıştır. Anket uygulaması yaptığımız işletmelerde muhasebe departmanı bulunan işletmelerin oranı %48,6’dır. Dolayısıyla bu işletmelerde muhasebe alanında çalışan personel sayısı büyük bir oran teşkil etmektedir. KOBİ’lerin genel olarak karşılaştıkları sorunlardan birisi de uzman eleman istihdamının yeterli düzeyde olmamasıdır. Ankara İli tekstil işletmelerinde yapmış olduğumuz bu araştırmada bu şekilde bir sorunla karşılaşmamıştır.

İşletmelerde hazırlanan, muhasebe bilgi sisteminin ürünü olan raporlar düzenleyen işletme yöneticilerine olduğu kadar işletme ile ilgili diğer taraflara da, işletme faaliyetleri ile ilgili bilgiler vermektedir. Anket uygulaması yapılan işletmelerde daha çok yasal dönemler itibarıyla mali tabloların hazırlandığı, başka bir ifade ile, işletme faaliyetleri ile ilgili bilgilerin resmi kurum ve kuruluşların istediği dönemlerde raporlandığını ifade edenlerin oranı %50,4’le büyük bir oran teşkil etmektedir. Raporlar işletme faaliyetleri ile ilgili bilgileri özetleyen tablolardır. Raporların yasal dönemlerden daha sık dönemlerde hazırlanması, işletme yöneticilerinin muhasebe sistemine bakış açılarının somut göstergesidir. Daha sık dönemlerde rapor isteyen yöneticiler bu raporlardan aldıkları bilgileri işletme faaliyetleri ile ilgili alacakları kararlarda kullanacaklardır.

İşletme yönetiminde denetim mekanizmasının çok önemli bir yer tuttuğu şüphe götürmez bir gerçektir. Muhasebe bilgi sisteminin özellikle KOBİ’ler için en önemli kontrol mekanizması olması, bu sistemde denetime tabi tutulmasının gerekliliğinin en önemli göstergesidir. Araştırma sonuçlarına

genel olarak bakıldığında, işletmelerin genel bir KOBİ niteliği sergileyerek sahip ve ortakların denetimdeki paylarının çok yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda araştırma sonuçlarına bakıldığında muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgilerden herhangi bir yardım almadan yararlanabilenlerin oranları 1945-1980 ve 1981-2000 yılları arasında kurulan, kuruluş tarihi eski işletmelerde yüksek olması da, kuruluş yılının bu konudaki öneminin bir göstergesidir.

İşletme faaliyetleri ile ilgili stratejik kararların alınmasında kullanılan kriterlere ilişkin verilerden yola çıkılarak; muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin önem seviyesinin yüksek oranlarda olduğu görülmüştür. Fakat uygulama olarak bakıldığında bu önemlilik oranı, yerini biraz daha düşük yararlanma sıklığına bırakmıştır. Bunun nedenlerine bakıldığında, KOBİ'lerin genel özelliklerinden olan, az sayıda sahip veya ortaklar tarafından yönetilme, muhasebe departmanında yetki devrinin eksikliği ve yeterli uzman kişilerin azlığı, bunun yanında muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu raporları yöneticilerin tek başlarına anlamasındaki eksiklikler görülebilir.

Genel olarak bu bilgiler, KOBİ'lerin muhasebe bilgi sistemine göstermiş olduğu önemin daha önce yapılmış olan araştırmalara kıyasla artmış olduğunu fakat uygulamada eksik kaldığını göstermektedir. Bu eksikliklerin giderilebilmesi için öncelikle KOBİ yöneticilerinin işletme bünyelerinde muhasebe departmanı oluşturması, olanları gerekli yetki ve sorumlulukları vererek güçlendirmesi ve daha hızlı ve etkin çalışabilmesi için, insan faktörü göz önüne alınarak daha çok uzman kişilerin istihdam edilmesi gerekmektedir.

KOBİ'lerin yapıları gereği fazla çalışana sahip olmamaları, muhasebe departmanının sayıca güçlendirilebilmesini zorlaştırabilir. Fakat bu durum bu işletmeler için çok büyük bir öneme sahip olan muhasebe bilgi sisteminin etkinliğinin ve verimliliğinin önüne engel olmamalıdır. Başarıyı her alanda yakalamak isteyen ve-. muhasebe departmanı oluşturamayan KOBİ sahip ve yöneticileri kendilerini muhasebe alanında da yeterli bilgiyle donatarak bu engeli de aşmayı başarabilirler.

Sonuçta, bilginin her yerde olduğu gibi KOBİ'lerin yönetiminde de önemli olduğu çok açık bir gerçektir. KOBİ'lerde bilginin üretildiği en önemli ve en eski kaynak olan muhasebe bilgi sisteminin, basit bir muhasebe anlayışından çıkıp KOBİ yönetiminin vazgeçilemez bilgi bankası olması, öneminin tam olarak anlaşılması ve bunun uygulamaya mutlaka yansıtılması gerekmektedir. Dolayısı ile muhasebenin sadece vergisel işlemler için değil, işletmenin her aşamasında kararlara katılabilecek bir bilgi sistemi olduğunun önemi anlaşılıp etkin ve verimli şekilde kullanabilmek için gerekli yetki, sorumluluk ve iletişimin sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, N. ve Hamdi, A. (1987). *Muhasebe Teorileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi İİBF. Yayınları.

Akgemci, T. (2001). *KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler*. Ankara: KOSGEB Yayınları, BMS Matbaacılık.

Aypek, N. (2001). *KOBİ Finanslama Sürecinde Yeni Finansman Teknikleri, I.Avrasya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Kongresi*. Ankara: TİKA Yayınları.

Banar, Kerim. (1998). *Yatırım İşleri ve Muhasebeleştirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.

- Boockholdt, J.L. and Li, D. (1991) *Accounting Infotmation Systems*. Boston: Homewood.
- Cansen, E. (2007). KOBİ'lerde Muhasebe ve Finansman.
Web: http://www.kobifinans.com.tr/bilgi_merkezi/0202/73_9/2 adresinden 17 Mart 2018 tarihinde alınmıştır
- Civan, M. ve Tekinkuş, M. (2006). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Avrupa Birliğine Uyum Süreci.
Web: <http://www.econturk.org/Turkischeconomy/P455.pdf> adresinden 12 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Çabuk, A. ve Lazol, İ. (2000). *Mali Tablolar Analizi*. Bursa: Vipaş A.Ş.
- Çalpınar, H. (2001, Ekim). *KOBİ'ler ve Türkiye Ekonomisi*, I.Orta Anadolu Kongresinde sunuldu. ,
Web: http://www.kobinet.org.tr/hizmetler/bilgibankasi/ekonomi_/OAKDocs/OAK-TO.pdf, adresinde 24 Ekim 2018'da alınmıştır.
- Çelik, A. ve Akgemci, T. (1998). *Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler*. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- Çolakoğlu, M. H. (2002) Kobi Rehberi. Ankara: *TOBB Yayınları*, No:359-PM:2, 8.
- Çömlekçe, F. (2001). *Genel İşletme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dilik, B. Duran, M. (1998). Türkiye'de Uygulanan KOBİ Teşvik Politikası ve Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi. *Hazine Dergisi*, 60.
- Doğan, Ö. Marangoz M. KOBİ'lerin Dış Pazarlara Açılmada Karsılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri ve Bir Uygulama. *Dış Ticaret Dergisi*, Web: <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/nisan2002/kobi.htm>, adresinden 25 Ekim 2018'da alınmıştır.
- Erkan, H. (1997). Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme, *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, No.326, 147.
- Gökçen, H. (2002). Yönetim Bilgi Sistemleri, Epi Yayıncılık, Ankara, 342s.
- Güney, S. (2000). *Yönetim ve Organizasyon El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- İraz, R. (2006). Küresel Rekabet Ortamında Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Ulusal Sosyo-Ekonomik Sisteme Katkıları Açısından Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi*, 15, 367-380.
- Kara, E. (2003). *İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi; Bir Tekstil İşletmesinde Uygulama*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Karagül, A.A. (2006). Bilgi Yönetimi, Kurumsal Kaynak Planlaması ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi Çerçevesinde Muhasebe Eğitim,
Web: [http://www.mu.edu.tr/departments/iibf/tmes24/kitap!2-1 .pdf](http://www.mu.edu.tr/departments/iibf/tmes24/kitap!2-1.pdf) adresinden 05 Şubat 2010 'da alınmıştır.

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 5 Sayı/Issue : 2 Yıl/Year : 2019 ISSN -2149-6161

Karakaya, A. (2004). Yönetimsel Bilginin Özellikleri Üzerine Bir Araştırma, *Teknoloji Dergisi*, 7(14), 605-614.

Özbek, Y. (1992). Muhasebe Bilgi Sisteminin Organizasyonu. *Verimlilik Dergisi*. 1992/1., 117-138.
Özgen, H. ve DOĞAN S. (1998) Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslararası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Temel Yönetim Sorunları. *Dış Ticaret Dergisi*.

Özgener, Ş. (2003). *Küçük ve Orta Boy İşletmelerin E-ticarete Adaptasyonu ve Devletin Rolü*, 2. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresinde sunuldu, Kocaeli Üniversitesi, İİBF, 260-274. İzmit.

Parlakaya, R. Tekin, A. (2002). *Tümleşik Bilgi Sistemleri ve Muhasebe Bilgi Sistemi. I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*. Kocaeli.

Romney, M. and Steinbart, P.J. (1997). *Accounting Information Systems*, Addison- Wesley.

Sabuncuoğlu, Z. Ve Tokol, T. (2001). *İşletme Yönetimi*. Bursa: Ezgi Kitap evi.

Sürmeli, F. ve Diğerleri, (2001). *Muhasebe Bilgi Sistemi*. (4.Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi

Sürmeli F., Erdoğan M., Erdoğan N., Banar K., Kaya E., ve Sevim A., (2005) *Muhasebe Bilgi Sistemi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları*, Yayın No: 1644.

Şahin, M. (2001). *Genel İşletme*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Tanç, A. ve Güngör S. *Felaketten Kurtarma Planı ve Muhasebe Bilgi Sistemi, Kayseri'deki Büyük Ölçekli Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma*,
Web: www.iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/07-02.pdf, adresinden 01 Şubat 2018'da alınmıştır.

Tenekecioğlu, B. (2001). *Genel İşletme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Tomur, K. (2004). *KOBİ'ler ve Rekabet Politikası De Minimis Kuralının Rekabet Hukukundaki Yeri, İşlevi ve Uygulama Prensipleri*. Rekabet Kurumu, Ankara,
Web: <http://www.rekabet.gov.tr/word/tezler/keremtornur.pdf> adresinden 01 Haziran 2018'da alınmıştır.

Türk, M. (2003). *Küreselleşme Sürecinde İşletmelerde Bilgi Yönetimi*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Tüzmen. K. (2000). *Türkiye'de KOBİ'lerin Dünü Bugünü Geleceği*. Panel, KOSGEB, ODTÜ Kültür ve Sanat Merkezi.
Web: <http://www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/Yayin/13%5CPanel.pdf> adresinden 04 Mayıs 2018'da alınmıştır.

Uludağ, İ. ve Serin, V. (1990). Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, İstanbul, *İTO Yayınları*, 191.

Ülgen, H. ve Mirze, K. (2004). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, İstanbul: Literatür Yayınları.

Yücel, T. (2001) *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Finansal Yönetim Uygulamaları*. Orta Anadolu Kongresi.

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 5 Sayı/Issue : 2 Yıl/Year : 2019 ISSN -2149-6161

Web: <http://www.kobinet.org.tr/hizmetler/bilgibankasi/ekonomi/OAKDocs/OAK-T1.pdf> , adresinden 24 Ekim 2018’da alınmıştır.

<http://www.tobb.org.tr/duyurular/yonetmelikler/kobi%209%20mayis1.doc.>,adresinden 17 Şubat 2018’da alınmıştır.

<http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/kanun.asp>, adresinden 15 Nisan 2018’da alınmıştır.

http://www.eximbank.gov.tr/html_files/KobiTLKr.htm, adresinden 20 Mayıs 2018’da alınmıştır.